

ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІКАЦІЇ У МІЖНАРОДНИХ ВИДАННЯХ З НЕЗАЛЕЖНИМ РЕЦЕНЗУВАННЯМ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДИСЕРТАЦІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Тітова Олена Анатоліївна

доктор педагогічних наук, професор,

*завідувач лабораторії науково-методичного супроводу підготовки
фахівців у коледжах і технікумах*

Інститут професійної освіти

Національної академії педагогічних наук України

м. Київ, Україна

Основою для успішного економічного розвитку суспільства завжди виступали наука та освіта, забезпечуючи виробництво прогресивними технологіями та професійними кадрами. Однією з основних функцій науки є отримання нового знання, що реалізується під час наукових досліджень. Необхідність представлення та оприлюднення наукового результату викликала появу наукової періодики, і зараз наукове дослідження обов'язково пов'язано з публікацією результатів, зокрема, усі наукові результати, що виносяться на захист, мають бути опубліковані, адже публікація надає пріоритет в авторстві [1].

Починаючи з 1938 року, популярні наукові видання почали запроваджувати незалежне або анонімне (сліпе від *англ. blind review*) рецензування – оцінювання рукопису експертами в умовах, коли рецензентам не повідомляють персональних даних авторів, а авторам – персональних даних рецензентів. Це спрямовано на об'єктивне оцінювання якості поданого матеріалу, визначення відповідності науковим стандартам та тематиці видання.

Зазвичай рецензенту пропонується заповнити форму оцінювання, а також підготувати коментарі та рекомендації для авторів. Стандартна форма містить питання стосовно адекватності заголовка, анотації та ключових слів (часто видання вимагає подавати ключові слова так, щоб вони не повторювали назву); актуальності обраної теми; ретельності виконання дослідження; наукового підґрунтя; значущості використаних джерел; логіки, чіткості, структурності викладу тексту статті; достовірності результатів; придатності методів аналізу даних; обґрунтованості висновків; якості, значущості та перспективності отриманих результатів та зроблених висновків. Очевидно, що оцінюються всі структурні елементи публікації. Далі проаналізуємо

труднощі, з якими часто стикаються автори-початківці в роботі над оформленням цих підрозділів.

Abstract (Анотація) відповідно до вимог журналу може бути неструктурованою (з обсягом 100–250 слів) та структурованою (до 400 слів) – написаною зі вказуванням підрозділів: Мета – Методологія / Підходи – Результати – Практичне застосування – Значення – Ключові слова – Тип публікації. В обох випадках в анотації автори зазвичай відповідають на такі питання: *Чому виконувалося це дослідження? Що було зроблено і як? Якими були результати? Що зроблено нового у порівнянні з попередніми дослідженнями? Яке значення отриманих результатів? Які можна зробити висновки та / або дати рекомендації?* [2].

При підготовці анотації автору варто пам'ятати, що видання з обмеженим доступом до статей, окрім заголовка статті, прізвищ авторів та назв організацій оприлюднюють тільки анотацію та ключові слова. Отже, від інформативності анотації буде залежати, чи викликає публікація інтерес, на стільки, щоб читач захотів отримати доступ до повної версії. Анотація у 100–250 словах має розкрити основні здобутки дослідження, результати якого публікуються (чого нового досягли та що було додано до вже відомого), бути зрозумілою загальній аудиторії без необхідності читати весь текст.

За обсягом наступний підрозділ *Introduction (Вступ)* зазвичай займає 0,5–1 сторінку. Вступ включає відповіді на такі питання: *У чому суть проблеми? Чи існують інші опубліковані рішення? Які їхні основні обмеження? (Тобто, які прогалини дослідники сподівалися заповнити)* [2]. Отже, вступ має містити обґрунтування та визначення цілей. Не варто робити його непропорційно великим до обсягу всієї статті і включати забагато загальних добре відомих положень. Зі вступу має бути зрозумілим, до якої проблеми звертається автор, і чому обирає саме цю методологію, необхідно також пов'язати підґрунтя (відомості загального характеру) з цілями статті. Часто у керівництві для авторів видання рекомендує включити до вступу інформацію про основні результати та висновки, а також про те, як ця інформація буде структурована у різних підрозділах статті. Авторів слід також пам'ятати, що статтю можуть читати науковці-початківці, отже, необхідно включати пояснення чи, принаймні, давати посилання на згадані погляди і переконання як і термінологію, що має відношення до предмету дослідження. Необхідно також наголосити на такій особливості серед вітчизняних авторів, як недостатня «міжнародність» та «короткозорість» статті, йдеться про висвітлення проблеми внутрішнього масштабу, орієнтацію на українського читача, опору переважно на результати вітчизняної теорії і практики та україномовні

джерела. Така позиція авторів може бути причиною відмови видання у публікації статті.

Цей недолік також стосується підрозділу *Review of the Literature* (Огляд літератури). За обсягом ця рубрика може бути від 0,5 сторінки до 3), а «переконливою» є кількість джерел – 30-50. Більшість зарубіжних видань рекомендують використовувати сучасні джерела (за останні 5 років) англійською мовою та мовами країн ЄС. Окрім очевидних питань (*Які основні роботи є за проблемою? Який прогрес відбувся після цих основних досліджень?*), в цій рубриці слід давати відповіді і на такі запитання: *Які досягнення та обмеження останніх досліджень? Які прогалини ці обмеження виявляють? Як наявне дослідження призначено їх заповнити?* [2]. Варто не просто вказати у дужках на роботу автора після певного словосполучення, а пояснити, як згадані результати підтримують думку автора або впливають на методологію дослідження.

Підхід, який використовується при оформленні наступного підрозділу *Methods* (Методи досліджень) / *Research Methodology* (Методологія дослідження), часто для вітчизняних авторів (принаймні у соціально-гуманітарних, педагогічних, психологічних науках тощо) є неочікуваним, оскільки традиційно достатнім для цієї рубрики вважається перелік методологічних підходів, або застосованих методів з коротким описом мети їх використання. Проте, традиційними для міжнародних видань є відповіді на більшість з цих питань в залежності від напрямку дослідження: *Що досліджується? Які гіпотези перевіряються? Де проводилося дослідження та які характеристики має місце проведення? Як було спроектовано експеримент / випробування та які припущення було зроблено? Які величини вимірювалися і чому? Як оброблялися матеріали? Які засоби застосовувалися? Яке обладнання застосовувалося та звідки воно було? Яка форма використовувалася для реєстрації даних? Як аналізувалися дані? (формули, програмні засоби) Яка ймовірність була прийнята для оцінки значущості? Які виникли труднощі? Які поліпшення описана методологія пропонує?* [2]. Обсяг цього підрозділу зазвичай становить від 0,5 до 2 сторінок виключно «чіткого» тексту, який відповідно та повно розкриває, наприклад, кількість зразків, які було зібрано для кожного випробування, метод відбору, що застосовувався і чому, як оброблялися дані (статистика, повторюваності, тощо) і навіть методику статистичного аналізу.

Таким же стислим і «чітким» має бути текст рубрики *Results* (Результати). Він зазвичай містить таблиці і діаграми, тому обсяг може сягати 3 сторінок. У цьому підрозділі необхідно надати відповіді

на такі питання: *Що було знайдено / відкрито? Чого не було знайдено / відкрито? Що було знайдено несподівано (наприклад, те, що суперечить гіпотезі)* [2]. Зауважимо, що автори мають розрізняти показові результати та другорядні і не висвітлювати всі, проте включення суперечливих результатів є обов'язковим.

Для викладу аналізу отриманих даних використовують рубрику *Discussion (Обговорення / Розгляд)*. Хоча часто їх поєднують (*Results and Discussion*). Цей підрозділ за обсягом може бути до 3 сторінок і передбачає відповіді на такі питання і у такій послідовності: 1. *Чи підтверджують отримані дані те, що було заявлено на початку статті?* 2. *Як отримані результати порівнюються з тим, чого дійшли інші автори? На скільки вони узгоджуються?* 3. *Яке власне тлумачення автора отриманих результатів?* 4. *Які ще існують тлумачення?* 5. *Які обмеження проведених досліджень? Які ще фактори можуть впливати на отримані результати? Чи повідомлено про все, що могло б зробити отримані результати недостовірними?* 6. *Чи виявляють будь-яке розуміння певні недоліки недосконалості, помилки, тощо?* 7. *Чи роблять надані тлумачення будь-який внесок до нового розуміння проблеми, яка досліджується? В якому випадку вони передбачають недоліки або покращення результатів інших досліджень?* 8. *Яку зовнішню значимість мають отримані результати? Як вони можуть бути поширені на інші сфери?* 9. *Які можливі висновки чи застосування мають отримані результати?* 10. *Які подальші дослідження необхідні для пояснення проблем, яких стосувалося наявне дослідження?* [2].

Підрозділ *Conclusions (Висновки)* не є просто стислим поданням змісту статті. Не слід також повторювати те, що було викладено в анотації та вступі. Зазвичай зміст підрозділу розкривається у одному-двох абзацах. Найчастіше висновки включають таку інформацію: дуже стислий перегляд найбільш важливих результатів з вказуванням на те, як це поліпшить стан окремої галузі; заключну оцінку важливості та значущості результатів з точки зору їх значення та впливу разом із можливістю поширення на інші галузі; зазначення обмежень дослідження (хоча секція *Discussion / Обговорення* може бути більш прийнятною для цього); пропозиції щодо покращення (з огляду на обмеження); рекомендації щодо подальшої роботи (або для автора, або для наукової спільноти); рекомендації щодо змін політики, курсу, стратегій тощо.

Отже, робота над матеріалами для публікації їх у міжнародному виданні з незалежним рецензуванням має певні особливості, врахування яких дозволить вітчизняним науковцям готувати та видавати якісні статті, поширюючи власні результати серед глобальної

наукової спільноти і забезпечуючи успішну інтеграцію вітчизняної науки у світовий науковий простір.

Література

1. Лузан П.Г., Тітова О.А. Наукові результати як критерії якості педагогічного дослідження. *Технологічна і професійна освіта: проблеми і перспективи* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конфер. (м. Глухів, 9 травня 2024 р.). Глухівський НПУ ім. О. Довженка. Глухів, 2024. С. 134-138.

2. Wallwork A. English for writing research papers. New York: Springer Science+Business Media, 2011. 325 p.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-411-8-45>

ПІДГОТОВКА ДИСЕРТАЦІЙ З ФІЛОЛОГІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Томчаковська Юлія Олегівна

кандидат філологічних наук, доцент,

завідувач кафедри іноземних мов

Національний університет «Одеська юридична академія»

м. Одеса, Україна

Війна, що розгортається на території України, вплинула на всі сфери життя, включаючи освіту та наукову діяльність. Підготовка дисертацій з філології в умовах воєнного стану стала особливо складним процесом, який вимагає нових підходів та адаптації. У цій статті розглянемо основні виклики, з якими стикаються науковці, а також можливі шляхи їх подолання.

Воєнний стан призводить до багатьох обмежень, які безпосередньо впливають на процес підготовки дисертацій. Зокрема, через руйнування інфраструктури і переміщення значної частини населення, багато науковців втратили доступ до своїх робочих місць, бібліотек, архівів та інших ресурсів, необхідних для проведення досліджень. Крім того, через загальну нестабільність та небезпеку, які супроводжують воєнний стан, багато дослідників змушені переорієнтувати свої дослідження на більш доступні теми або переносити акцент на теоретичний аспект роботи.

Однак навіть у таких умовах існують можливості для продовження наукової діяльності. Завдяки сучасним цифровим технологіям, науковці